

התענוג, ורק בתקופת השכל ובפנימיותו התענוג הוא בתקפו ובתחילת גילוי, דהיינו, התענוג כפי שהוא מצד עצמו, עצם התענוג. וכזה גופא יש שתי דרגות, מלב דבש, היינו, התענוג שמצד פנימיות חכמה, והתענוג שמצד פנימיות בינה. ענין הדבש מורה על פנימיות בינה, דהתגלות עתיקא בכינה, וכמאמר²⁵ ועבר הלוי הוא²⁶ דא עתיקא, וכעיקר הוא בפנימיות כינה. דהנה, כינה ענינה הבנה והשגה, וראים בחוש שהתפשטות התענוג הוא כשמשיג את השכל לאשורו ובהתרחכות ובהתפשטות. וכזה גופא הרי התענוג בתקפו ובאמיתותו הוא בפנימיות כינה, היינו (בכללות) כשהשגת השכל אינה ע"י לבנשיש, דהיינו משלים והסברות, אלא ההשגה היא בעצם הענין השכלי. וביאור הדבר (בקיצור), דהנה, יש הפרש בין השגת דברים גשמיים להשגת דברים רוחניים, ושכדברים גשמיים משיג גם את מהות הדבר, משא"כ בדברים רוחניים שאינן יכול להשיג מהות הדבר, אלא יש לו בזה השגה כלב, ע"י דוגמאות והסברות, ולמטה יותר, ע"י משלים, דע"י שמכין את המשל או הדוגמא מדברים גשמיים ה"ה משער שמעין זה הוא כרוחניות הענינים. וענין זה שאינו משיג את מהות הדבר, וגם אינו משיגו על כוריו, נקרא בכללות כשם (תיצוניות כינה) אמנם ענין (פנימיות כינה) הוא ע"ד השגת השכל כמו שהוא, שההשגה היא במהות הדבר, ודוגמתו בענינים רוחניים הו"ע השכר דגן עדן, צדיקים יושבים ונהנין מזיו השכינה²⁷, שזהו"ע השגת אלקות באופן של השגת המהות, וכמבואר בכ"מ²⁸ הפרש בין עורה"ז לג"ע, שבעורה"ז יש רק ידיעת המציאות, נב"ע יש גם בחי' ג' ראשונות שעל ידם בא גם מהות האלקות בהבנה והשגה, ועד שההשגה היא באופן דפנימיות כינה, היינו בהפשטה בתכלית, השגת השכל כמו שהוא. ואז, התענוג הוא גדול ביותר, ונקרא בשם דבש ועד"ז יש גם בחכמה היצוניות החכמה ופנימיות החכמה. (תיצוניות החכמה היא ההשכלה שבחכמה, ופנימיות החכמה היא ראי' דחכמה, וענין הראי' דחכמה, הוא שרואה את הדבר כמו שהוא לאמיתותו (לא ע"י השערות עאכ"כ לא ע"י משלים, ואפילו לא ע"י לבושים), שלכן, לא יעילו כל ההסברות שבשכל, להכחיש מה שהשיג באופן של ראי', שע"י משיג עצם השכל. וענין החלב הוא התענוג שבפנימיות החכמה.

25) זח"ג קעת, א.

26) סה"מ תרל"ד ע"ג. תרס"ה ע"ג קרב ואילך.

27) תר"ץ ע"ג רבא ואילך. ובכ"מ.

25) זח"ג קעת, א.

26) קרב ית, כג.

27) ראה ברכות י"ז, א.

זאת, שגם היציאה ממצרים, היתה באופן של עוני שזהו"ע אעלה אתכם מעני מצרים. והענין בזה, שביציאת מצרים נאמר, כי ברח העם, וכמבואר בתניא¹⁸ שהצורך בענין הבריחה לא היה מצד פרעה ומצרים, שהרי אילו אמרו לפרעה לשלחם חפשי לעולם, היה מוכרח לשלחם, אלא מפני שהרע שבנפשות ישראל, ה"י עדיין בתקפו בחלל השמאלי כו', והיינו, שכיון שגם בצאתם ממצרים היו כמצב של עניות, לכן ההצרכה להיות היציאה בדרך בריחה, שזהו"ע של כפי וקבלת עול. שדוגמתו כעבודה הוא, שנפש האלקית כופה את נפש הבהמית, אף שמצד נה"ב עצמה אין לזה מקום כלל. דהנה, אף שפעולת (מוחצת) על המדות היא גם בדרך כפי, שהמוח כופה את הלב, כמאמר¹⁹ מוח שליט על הלב. היינו ענין של שליטה וכפי, מ"מ, שליטה וכפי זו היא באופן שסו"ס יש לזה מקום גם במדות שכלב, אלא שענין זה אינו בא מרצון עצמם ומיגיעת עצמם, כי אם באופן שהמוח שליט עליהם (נמשפע עליהם כדרך של טענה והסברה). עד שגם המדות עצמן מסכימות לזה (עס לייגט זיך אָפּ ביי זיי), או יש לזה אינו אחיזה אצלן. משא"כ ענין הכפי המדובר כאן הוא כדוגא פחותה ביותר, שלכן ה"י ענין הבריחה, ברח העם, כיון שאין לזה מקום כלל אצלם. וזהו"ע אעלה אתכם (מעני מצרים), שגם היציאה ממצרים היא כמצב של עני מצרים.

ג) והנה, התכלית דיצי"מ היא לבוא אל ארץ זבת חלב ודבש, שהוא הקצה העליון שאין למעלה הימנו. והענין בזה, כמבואר בקיצור בהוספות לתו"א²⁰, ובארוכה בכ"מ, (חלב ודבש) מורין על המוחין, וכמוחין גופא פנימיות המוחין. דהנה, חלב ודבש כפשוטם יש בהם ענין של מחיקות ותענוג. דבש הוא לחוק, וכפי שמצינו גם כמ"ש²¹ (וכל) דבש לא תקטירו, דקאי על כל מיני מתקה²². וכן חלב יש בו ענין של תענוג, כידוע הביאור²³ שעיקר גידול התינוק הוא מהחלב שיונק, לפי שהרחבת וגידול אברי הגוף היא ע"י התענוג, כמ"ש²⁴ שמועה טובה חרשן עצם. וכללות ענין התענוג שבמוחין הוא בפנימיות המוחין, כנראה בחוש, שכאשר ההשגה היא בכחינת תיצוניות השכל אזי מתמעט

17) בשלח י"ד, ה.

18) פל"א (מ"ב).

19) תניא פ"ב (י"ז, א) מזהיר פ' פינחס ורא"ם ויקרא שם. וראה אודות"ת שמות ח"ז ע' ב"ח קכ"ה.

20) ק"ג וראילך.

21) ויקרא ב', י"א.

22) משלי טו, ל. גיטין נו, ב.

23) ראה תו"א ורא"ה נה, ג וראילך.

24) משלי טו, ל. גיטין נו, ב.

22) ראה חינוך מצוה ק"ז. משנה למלך

לרמב"ם הל' איסורי מזבח רפ"ה. פרש"י

ורא"ם ויקרא שם. וראה אודות"ת שמות ח"ז ע' ב"ח קכ"ה.

23) ראה תו"א ורא"ה נה, ג וראילך.

24) משלי טו, ל. גיטין נו, ב.

ורחבה, ארץ זבת חלב ודבש, צ"ל בתמלתא בתקנתה כזה ע"י העבודה דאחרי הוי' אלקיכם תלכו גו', לכתן אחרי, בבחינת אחוויים וחיצינות.

(ה) **אמנם** לכאורה, צריך להבין מהו הציות אחרי הוי' אלקיכם (תלכו בכחי' אחוויים וחיצינות, הוי' העבודה המקווה היא

העבודה שמצד הפנימיות דוקא, וכפי שהי' הסדר החל מתן תורה, שהי' כאופן דפנים כפנים דיבר הוי' עמכם³⁷. וענין זה, אינו רק עבור יחידי סגולה, אלא עבור כו"א מ"א ישראל, וכידוע הטעם למש"נ³⁸ אנכי הוי' אלקיך, בלשון יחיד לפי שכללות הענין דמ"ת (כולל גם הענין דפנים

כפנים דיבר הוי' עמכם) הי' לכאור'א מ"א ישראל³⁹. וענין זה, הוא לא רק במתן תורה, אלא גם כעבודה במשך כל הימים שלאחרי זה, כמ"ש⁴⁰ אני בצדק אצחוק פניך, ואיתא במסכת בבא בתרא⁴¹ ר' אליעזר יהיב פרוטה לעני והור מצלי אמר כתיב אני בצדק אצחוק פניך, והיינו, שהתחלת עבודת היום היא באופן דאצחוק פניך דייקא, וכדי להיות אחזה פניך, ראיית הפנים דלמעלה, צ"ל גם העבודה מלמטה בבחינת פנים, כמ"ש⁴² לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי' אבקש, שכדי להיות הגילוי דפניך הוי' צריכה להיות גם הבקשה מצד הפנים שלמטה, ע"ד פנים כפנים, שנאמר

במ"ת, שוהו הנתינת כח על העבודה שלאחרי זה. ומ"ש⁴³ וראית את אחרי ופני לא יראו, היינו, שאפילו במשה רבינו, שהוא בקצה הכי עליון אי אפשר להיות הראי' בבחי' הפנים, הרי זה דוקא בנוגע לענין הראי', וכפרט ראי' בדרך של נבואה, שהוא כראי' חושית ממש (כמבואר בתנאי

באגרת הקודש⁴⁴), הנה עיני' ופני לא יראו, אלא וראית את אחורי בלבד. אבל כללות ענין העבודה (שאינו ענין של נבואה) צ"ל באופן דבקשו פני, שעיי"ז את פניך הוי' אבקש, וענין זה צ"ל כעבודת כל יום ויום. וראי' ⁴⁵ ⁴⁶

ואחתני ה' ר' (37) יתרו כ' ב' (38) מדרש לקח טוב ורמב"ן יתרו עה"פ (39) ראה פסיקתא רבתי פכ"א, וילקוט שמעוני יתרו שם, ועוד. (40) תהלים יז טו. (41) יר"ד, א. (42) תהלים כו, ח.

תשא לג, כג. (43) ס"ט (קמ"ב, ב). קר"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קמ"א, א). (44) ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר חי"ב ע' תנה, אה"ת דורשים לשבת שוכה ע' אתקלה ואלך. סה"מ תרמ"ט ע' סד'.

זחוקאל ב, ט"י (בשינוי לשון). (45) (46)

ואחתני ה' ר' (37) יתרו כ' ב' (38) מדרש לקח טוב ורמב"ן יתרו עה"פ (39) ראה פסיקתא רבתי פכ"א, וילקוט שמעוני יתרו שם, ועוד. (40) תהלים יז טו. (41) יר"ד, א. (42) תהלים כו, ח.

ואחתני ה' ר' (37) יתרו כ' ב' (38) מדרש לקח טוב ורמב"ן יתרו עה"פ (39) ראה פסיקתא רבתי פכ"א, וילקוט שמעוני יתרו שם, ועוד. (40) תהלים יז טו. (41) יר"ד, א. (42) תהלים כו, ח.

ואחתני ה' ר' (37) יתרו כ' ב' (38) מדרש לקח טוב ורמב"ן יתרו עה"פ (39) ראה פסיקתא רבתי פכ"א, וילקוט שמעוני יתרו שם, ועוד. (40) תהלים יז טו. (41) יר"ד, א. (42) תהלים כו, ח.

ואחתני ה' ר' (37) יתרו כ' ב' (38) מדרש לקח טוב ורמב"ן יתרו עה"פ (39) ראה פסיקתא רבתי פכ"א, וילקוט שמעוני יתרו שם, ועוד. (40) תהלים יז טו. (41) יר"ד, א. (42) תהלים כו, ח.

ואחתני ה' ר' (37) יתרו כ' ב' (38) מדרש לקח טוב ורמב"ן יתרו עה"פ (39) ראה פסיקתא רבתי פכ"א, וילקוט שמעוני יתרו שם, ועוד. (40) תהלים יז טו. (41) יר"ד, א. (42) תהלים כו, ח.

ומכל הני"ל מובן, דענין ארץ זבת חלב ודבש, מורה על המוחין (שלמעלה מהמדות), ועד לפנימיות המוחין, כפי שהם באופן של התחבקות, שוהו ענין ההתחבקות שמצד האורות, ונוסף לזה ישנו גם ענין ההתחבקות שמצד הכלים שוהו כללות הענין דארץ טובה ורחבה²⁹, וענין זה הוא באופן של ריחוק הערך הכי גדול מעני מצרים, (שהו"ע הענין הן מצד האורות (ענין האמונה בלבד, יאמן העם), והן מצד הכלים (קוצר רוח ועבודה קשה), ותמורת זה נעשה ענין של התרחבות במחלת הן מצד הכלים (ארץ טובה ורחבה) והן מצד האורות (ארץ זבת חלב ודבש, פנימיות המוחין).

(ד) **והנה**, מצד סדר השתלשלות, אי אפשר לעבור בבת אחת מדרגא לדרגא, שבאינן ערוך לגמרי, אלא בהכרח להיות ממוצע בינתיים. ועד"ז הוא בענין אעלה אתכם (מעני מצרים אל) ארץ זבת חלב ודבש, שכדי לעבור מעני מצרים לארץ טובה ורחבה, ארץ זבת חלב ודבש, צ"ל ממוצע בינתיים, וזהו כללות ענין ההליכה (כמד"כ במשך ארבעים שנה. והגם, דלפעמים מצינו ענין של התהפכות מן הקצה אל הקצה, וכמו כעבודת הבע"ת, שהיא כשעתא חדא וברגעא חדא³⁰, וכמ"ש הרמב"ם³¹ אמש הי' זה שנאי כו', והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד, הרי ידוע, שוהו מצד החילא יתיר³² שבעבודת התשובה, אבל לאחרי זה נשאר הענין באופן מקיף, וכדי שיומשך בפנימיות, צ"ל העבודה בסדר מסודר. שלכן לאחרי עבודת התשובה בחודש תשרי, שבחילא יתיר וכשעתא חדא וברגעא חדא, נעשה המעבר אל הקצה הכי עליון, צ"ל הענין דריעקב³³ הלך לדרכו³⁴, ההליכה בדרך התומ"צ במשך כל השנה, באופן של עבודה מסודרת דוקא. ומוה יוכן גם בענינו, שהיציאה מעני מצרים למצמד ומצב דארץ טובה ורחבה, ארץ זבת חלב ודבש, הוצרך להיות באופן של הליכה מדרגא לדרגא, ע"י ההליכה במדבר. ועי"ז³⁵ לכתן אחרי במדבר גו', (אחרי דייקא. וע"ד מ"ש³⁶ אחרי הוי' אלקיכם תלכו וגו', והיינו, שכדי לבוא סוף סוף לתכלית העבודה ותכלית הדיקיות, וכו' תדבקון, שוהו הקצה היותר עליון (ע"ד הענין דארץ טובה

שמות ג, ח. (29) זוהר ח"א קפ"ט, ואלך. (30) הל' תשובה פ"ז ה"ו. (31) זוהר שם, ב. נחבאר במאמרי אדמו"ר הוקן תקס"ה ח"א ע' תצד; אה"ת שה"ש ח"ב ע' תרפ"ה.

לשון הכתוב — יצא לב, ב. (33) ראה ספר השיחות ה"י פ"ה תפ"ז ע' 102. תרצ"ו — חורף ה'ש"ת ע' 43. וש"נ. (35) ידמ"י ב, ב. (36) פ' ראה יג, ה.

לשון הכתוב — יצא לב, ב. (33) ראה ספר השיחות ה"י פ"ה תפ"ז ע' 102. תרצ"ו — חורף ה'ש"ת ע' 43. וש"נ. (35) ידמ"י ב, ב. (36) פ' ראה יג, ה.

לשון הכתוב — יצא לב, ב. (33) ראה ספר השיחות ה"י פ"ה תפ"ז ע' 102. תרצ"ו — חורף ה'ש"ת ע' 43. וש"נ. (35) ידמ"י ב, ב. (36) פ' ראה יג, ה.

לשון הכתוב — יצא לב, ב. (33) ראה ספר השיחות ה"י פ"ה תפ"ז ע' 102. תרצ"ו — חורף ה'ש"ת ע' 43. וש"נ. (35) ידמ"י ב, ב. (36) פ' ראה יג, ה.

לשון הכתוב — יצא לב, ב. (33) ראה ספר השיחות ה"י פ"ה תפ"ז ע' 102. תרצ"ו — חורף ה'ש"ת ע' 43. וש"נ. (35) ידמ"י ב, ב. (36) פ' ראה יג, ה.

לשון הכתוב — יצא לב, ב. (33) ראה ספר השיחות ה"י פ"ה תפ"ז ע' 102. תרצ"ו — חורף ה'ש"ת ע' 43. וש"נ. (35) ידמ"י ב, ב. (36) פ' ראה יג, ה.

לשון הכתוב — יצא לב, ב. (33) ראה ספר השיחות ה"י פ"ה תפ"ז ע' 102. תרצ"ו — חורף ה'ש"ת ע' 43. וש"נ. (35) ידמ"י ב, ב. (36) פ' ראה יג, ה.

לשון הכתוב — יצא לב, ב. (33) ראה ספר השיחות ה"י פ"ה תפ"ז ע' 102. תרצ"ו — חורף ה'ש"ת ע' 43. וש"נ. (35) ידמ"י ב, ב. (36) פ' ראה יג, ה.

לשון הכתוב — יצא לב, ב. (33) ראה ספר השיחות ה"י פ"ה תפ"ז ע' 102. תרצ"ו — חורף ה'ש"ת ע' 43. וש"נ. (35) ידמ"י ב, ב. (36) פ' ראה יג, ה.

לשון הכתוב — יצא לב, ב. (33) ראה ספר השיחות ה"י פ"ה תפ"ז ע' 102. תרצ"ו — חורף ה'ש"ת ע' 43. וש"נ. (35) ידמ"י ב, ב. (36) פ' ראה יג, ה.

לשון הכתוב — יצא לב, ב. (33) ראה ספר השיחות ה"י פ"ה תפ"ז ע' 102. תרצ"ו — חורף ה'ש"ת ע' 43. וש"נ. (35) ידמ"י ב, ב. (36) פ' ראה יג, ה.

לאמיתתו כמו שהוא כלי לבושים, שלכן אינו יכול לנתק את עצמו מהשכל ואין אצלו מקום לשכל הפני. הנה כן נמשך גם כמות שכל, שזוהו משי"ט⁵⁰ (לכ"י) ראה הרבה חכמה, היינו, שפנימיות המוחין נמשכים גם כמות שכל, שזוהו כללות הענין שפנימיות המדות, הוא פנימיות המוחין⁵¹, ולכן המדות הם באופן, שתופסים את כל הצידור שלו, ולא נשאר מקום למדה אחרת יע"פ משנת"ל (ס"ז) ושטרד העבודה באופן פנימי (שיחידו בכל הכחות הפנימיים) צריך להיות מדרגא לדרגא, בתי מובן שבתחילת העבודה אי אפשר להגיע לדרגא כזו שהמדות דקדושה יהיו באופן שלא יהי שום מקום למדות זולתם, אלא העבודה צריכה להיות באופן דמעט מעט אגרשני⁵² היינו, שהולך ומגביר המדות דקדושה, עד שכושב לגמרי ופועל שלא ישאר מקום למדות זולתם.

(ז) וביאור הענין, דהנה, מצד למעלה, יכולה להיות נתינת כח לעבודה, באופן, שיבואו מיד לפנימיות המדות, פנימיות המוחין ופנימיות הרצון, היינו, שמהמעמד ומצב דעני מצרים יבואו מיד לארץ טובה ורחבה, ארץ זבת חלב ודבש (שזוהי"ע פנימיות המוחין, כני"ל ס"ג), אלא שענין זה, הוא באופן של נתינה מלמעלה, ולא מצד עבודת האדם. ואן עז"נ, ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים וגו'⁵³, היינו, דעם היות שמצד למעלה הני יכולים לילך ממצרים אל ארץ טובה ורחבה, ארץ זבת חלב ודבש, בדרך הקצרה. מ"מ, לא נחם אלקים גו' פ' ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה, היינו, שיכולה להיות נפילה ממדינתם, עד לשיבה למצרים (ושבו מצרימה), שיחזרו למעמד ומצב דעני מצרים רח"ל. וכללות ההסברה בזה (בקיצור), שכאשר באים לתכלית המעלה, לא עבודה וגייעה, בהליכה מדרגא לדרגא, באופן פנימי, שחודר בכל כחות הנפש, אלא בדרך של מתנה מלמעלה, או חסר הענין, דאין חסם כבעל הנסיון⁵⁴, שכא ליד נסיון ועמד בו, דכיון שמעולם לא ה' כמעמד ומצב שיצטרך לעבוד עבודתו ככח עצמו, אלא כל הענינים ניתנו לו מלמעלה, אי אפשר לידע כיצד תהי הנהגתו בשעה שיבוא ליד נסיון. וכידוע הדוגמא לזה, מאדם הראשון, שהי יציר כפוי של הקב"ה⁵⁵, והי מופשט מן הגשם לגמרי⁵⁶, ואעפ"כ לא עמד בציווי שנצטווה בו. ועד"ז

50 קהלת א, טו.
 51 ראה המשך הער"ב ח"ב ע' תתכא. השלישית.
 52 משפטים כג, ל.
 53 בשלח יג, ז.
 54 עקדת יצחק פ' נח עטר יד [הקדמה]
 55 ראה כ"י פכ"ד, ה. קה"ר פ"ג, י"א
 56 ראה גם סה"מ עטר"ת ע' תטו.

ואחור (פנימיות וחיצוניות), שזוהו כללות הענין דאורות וכלים, ושרש בשמות הקדושים, הם, השמות הוי ואלקים. וכיון שכל סדר ההשתלשלות נברא בשביל ישראל, כמאמר⁵⁷ בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. הרי מובן שיש ב' ענינים אלה גם כנשמות ישראל, שזוהו מ"ש כביראת האדם (אתם קרויין אדם⁵⁸) אחר וקדם צרתי גו'⁵⁹, ומצד זה, שכביראת האדם היא באופן שיש בו אחר וקדם (פנים), ישנם גם כ' אופני עבודה. עבודה באופן דאחרי הוי, ועבודה באופן דובו תדבוקן, שהיא מצד הפנימיות, בקשו פני את פניך הוי אבקש. ומצד זה נעשה גם ככל סדר ההשתלשלות הענין דפנים ואחור, פנימיות וחיצוניות.

(ח) ויובן מהענין דפנימיות וחיצוניות כמו שהוא באדם, כמשנת"ל (ס"ו) בקיצור בנוגע לפנימיות וחיצוניות תמוחין, ועד"ז הוא גם בהכחות הכי נעלים שבנפש האדם, שהם כחות המלפנים היינו פנימיות וחיצוניות הרצון. ועד לפנימיות וחיצוניות המדות. והענין הוא, דהנה, החילוק בין פנימיות לחיצוניות (בענין הרצון) הוא החילוק בין ענין הרצון מצד עצמו, לרצון שהוא משום כוונה אחרת, וכידוע הדוגמא בזה, מהרצון להתעסק בענין של מסחר כדי להרויח לפונסתו ופונסת בני ביתו, שאמיתית ופנימיות הרצון הוא הרצון דפונסתה, ומצד זה נעשה גם חיצוניות הרצון, הרצון להתעסק במסחר או ענין אחר של פונסתה. ובעומק ודקות יותר, הנה חיצוניות הרצון, הוא רצון שתופס את האדם רק בחיצוניותו, ונותן מקום לרצון אחר ג"כ, משא"כ פנימיות הרצון, תופס את האדם כולו בפנימיות, ואינו נותן מקום לרצון זר. ועד"ז הוא כשנמשך מכות המקיפים לכחות פנימיים, החל מכללות ענין המוחין, יש פנימיות המוחין וחיצוניות המוחין, כמשנת"ל, שחיצוניות המוחין הוי"ע ההבנה והשגה ע"י לבושי הסברה, ועד למשלים ויחידות, משא"כ פנימיות המוחין הוא באופן שתופס את השכל כמו שהוא. ועד"ז נמשך גם כמות, הן בהמדות שנמשכים שפנימיות וחיצוניות, וכמוחין יש פנימיות וחיצוניות, לכן שברצון יש פנימיות וחיצוניות, וכמוחין יש פנימיות וחיצוניות, לכן נמשך גם כמות כ' אופנים, פנימיות המדות וחיצוניות המדות. וכשם שפנימיות הרצון לאמיתתו, הוא רצון שתופס את האדם כולו, ואינו נותן מקום לרצון זר, וזוהו נמשך בפנימיות המוחין, שתופס את עצם השכל

57 פרשי" ר"פ בראשית.
 58 ימות סא, א.
 59 תהלים קלט, ה. וראה לקו"ת מטות פכ, ד. המשך תרס"ו ע' תצה.

אל עמים שפה ברורה, לקרוא כולם בשם הוי' לעבדו שכם אחד, משא"כ בעמלק כתיב ואחריתו עדי אובד.

ויוכן, בהקדם ביאור החילוק בין עמלק לשאר האומות. והענין בזה⁶⁷, כידוע, שוי' האומות כעבודת האדם הו"ע ו' המדות הרעות שהם המקור לענין החטאים כו'. דהנה, לכאורה אינו מובן, איך אפשר הדבר, שיבוא האדם ליכשל בדבר עבירה⁶⁸, אך הענין הוא, כמבואר בארוכה במאמרים דיום ההילולא⁶⁹, כביאור מאו"ל⁷⁰, אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, והיינו, שדנמה לו שבעבירה זו עודנו כיהדותו⁷¹. ומוזבא למצב גרוע יותר, כג"ש⁷² הוי' ולשכי העין כחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה, והיינו, שאף שבתחילה, הרי הוא כמעמד ומצב שאיכפת לו, ענין של אלקות, אלא שנדמה לו, שגם כאשר עובר עבירה עודנו כיהדותו, הנה לאח"כ נכנס בו רוח שטות עד כדי כך שנעשה ככהמה (כלשון הגמרא⁷³), רוח הבהמה הירדת למטה⁷⁴, שאינו רואה רוחניות וכי"ש וק"ו שאינו רואה אלקות, ולא איכפת לו כלל ענין של רוחניות ואלקות (ועד"ז מציינו בנוגע לעמלק, שבו נאמר⁷⁵, אשר גרר בדרך, לשון קיריות⁷⁶), היינו, שאינו מחזיל לנגד על עצם קיום התומ"צ, אלא רק מקרר את ההתפעלות והחמימות, ובמילא נחלשת ההתקשרות לעניני אלקות, וענין זה נעשה התחלה למצב גרוע יותר, עד שיוכל לעבור עבירה, וכזה גופא, ההתחלה היא באופן שאיכפת לו ענין של אלקות, אלא שנדמה לו שבעבירה זו עודנו כיהדותו, ואח"כ בא למעמד ומצב שלא איכפת לו ענין של אלקות כלל, כנ"ל. אמנם, אע"פ שנכנס בו רוח שטות, הנה סוף סוף יערה עליו רוח ממוסד⁷⁷, לראות את האמת, אמת הוי' לעולם⁷⁸, היינו (ואלקות) שבעולם, ויתר על כן, שיראה את האמת שכל ענין שעובר על רצון הוי', אפילו בדקדוק קל של דברי סופרים (ועד לדברים קלים עוד יותר), נעשה נפרד מאלקות (כמבואר בארוכה

(67) ראה גם סה"מ תרמ"ד ע' שה ואילן.
תרמ"ז ע' פב ואילן. תש"ט ע' 63 (השני).
ובכ"מ.
(68) ראה זח"ג יג, ריש ע"ב, טו, א.
(69) ד"ה באחי לגני ה'ש"ת פ"ג ד (סה"מ ע' שט. תרמ"ז ע' פו. תש"ט ע' 65 (השני).
ובכ"מ.
(70) סוטה ג, א.
(71) תנאי פ"ד.
(72) ישע"ה, ה, יח. וראה סוכה נב, א.

מציינו בשעת מתן תורה, [שגם א] ה' המעמד ומצב כהתחלת הבריאה⁷⁹, כאשר עולם על מילואו נברא⁸⁰, כמובן מאו"ל⁸¹ על הפסוק⁸² יום הששי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית כו', היינו, שבמ"ת כששי בסיון נעשה אישור וחיוזק על בריאת העולם, שמצד זה שהי' אז גילוי מלמעלה ללא עבודה ויגיעה, וכמשנת"ל (ס"ה) שכללות הענין דמ"ת הי' באופן דפנים בפנים, היינו, שהפנימיות בכל הענינים ניתנה מלכתחילה מלמעלה, ללא עבודה ויגיעה באופן של כעל הנסיון, לכן נכשלו כחטא העגל. [משום זה, הוצרכו ללוחות שניות דוקא, שניתנו ע"י עבודת התשובה⁸³, שכללות ענינה הוא, העבודה בצינה מלמטה למעלה, ועי"ז נעשה כפליים לתושי"ט⁸⁴, קיום וחיוזק, כי אין חכם כעל הנסיון. וזהו אומרו, ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים וגו', דאף שמצד למעלה היתה יכולה להיות ההליכה אל ארץ טובה ורחבה ארץ זבת חלב ודבש מיד בצאתם ממצרים, מ"מ, כיון שהיציאה ממצרים, היתה באופן, דכ"י ברח העם, להיותם כמעמד ומצב דעני מצרים (כנ"ל ס"ב), לכן לא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים, פן יחם העם בראותם מלחמה, היינו, שיבואו לידי נסיון, ושבו מצרימה. ולכן הוצרכה להיות ההליכה לארץ טובה ורחבה, ארץ זבת חלב ודבש, בסדר והדרגה דוקא, שזוהו מש"נ⁸⁵ ויסב אלקים את העם דרך המדבר גר', היינו, שהתחלת העבודה תהי' באופן של לכתך אחרי כמדבר, אחרי הוי' אלקים תלכו, בכחי אחוריים וחיצוניות, ורק לאח"ז יבואו לבחי הפנימיות.

ח) וע"פ כל הנ"ל, יוכן מ"ש זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך צאתכם ממצרים, שכאשר נמצאים בדרך צאתם ממצרים, הנינו, בהתחלת העבודה בכחי, אחוריים וחיצוניות בלבד, אזי צריכה להיות הזהירות ממלחמת עמלק⁸⁶. וכיבור הענין, הנה כתיב⁸⁷ ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד, דעם היות שעמלק שייך לכל הגוים, והוא ראשיתם, מ"מ, אין אחריתו ככל הגוים, דבכל הגוים כתיב⁸⁸ אז אהפוך

(57) ראה שבת קמז, א. וזה הי"א לו, ב.
נב, ב.
(58) ראה ב"ר פ"ד, ג. וראה שם פ"ב, ג.
פ"ג, ג (ובפ"ח שם).
(59) שבת פח, א.
(60) בראשית א, לא.
(61) ראה המשך תרס"ו ע' פו ואילן.
תרפ"ט ע' 57 ואילן.
(62) איוב יא, ו. שמר"ד פמ"ו, א. מקומות שבהנה הקודמת.
(63) בשלח יג, יח.
(64) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן שם ע' שפו ואילן. סהמ"צ להצ"ע צו, טע"ב ואילן.
(65) ראה תנ"א תעוה פח, ב.
(66) בלק כד, ב.
צפני ג, ט.

ראה הרבה חכמה (כנ"ל ס"ו), אזני אין לעמלק שליטה בלל. וזהו מש"נ זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. שמצד זה שבתחלת היציאה ממצרים, היו במעמד ומצב של אחוריים וחיצינויות, לכן היי מקום לסכנה דמלחמת עמלק, וכמ"ש וינוב כך כל הנחשלים אחריך, אחריך דייקא, היינו, אלה שהם בבחינת אחוריים וחיצינויות. והצעה לזה היא שתהיי העבודה באופן של פנימיות, כי בכחי הפנימיות אין לעמלק שליטה כלל. וזהו מש"נ ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים, שהלוחמים נגד עמלק הם אנשי משה דוקא, כי אצלם ענין הפנימיות הוא בגלוי, ועי"ז מבטלים את כללות המציאות דעמלק.

(ט) וכזה יובן גם מאז"ל אין השם שלם (רק י"ה) ואין הכסא שלם (רק כס) עד שימחה ורעו של עמלק. והענין בזה, דהנה, כללות ונשפל האדם למטה, כך ע"י ספירת המלכות נשפלים ונמשכים כל הספירות למטה להיות כללות ענין ההשפעה בעולמות. וזהו גם שענין הכסא קשור עם כללות ענין המלכות, וכמ"ש וישב שלמה על כסא הוי למלך. וענין השם קאי על הספירות שלמעלה מספירת המלכות. וכללות יות', הנה החילוק בין הכסא להשם הוא כללות החילוק באורות נבליים (פנימיות וחיצינויות⁸⁶), שכסא ה"ע הכלים, ושם ה"ע האורות, וע"ד החילוק שבין שם אלקים לשם הוי"ה⁸⁷, ובשם הוי' גופא הוא החילוק בין אותיות י"ה לאותיות ו"ה, שהם מוחין ומדות⁸⁸, ומדות כער המוחין הם כמו כלים לגבי אורות⁸⁹. וזהו ענין אין השם שלם ואין הכסא שלם, דכיון שבצאתם ממצרים, היתה עבודתם באופן דלכתן (אחר) במדבר, אחרי הוי' אלקים הלכו, בכחי אחוריים וחיצינויות, ששם יש מקום להניגוד של עמלק; אזי לא יכול להיות ענין השלימות בכחי הכלים (שם אלקים, כחי המדות), שזהו"ע אין הכסא שלם, ולא יכול להיות ענין השלימות בכחי האורות (שם הוי', כחי המוחין), שזהו"ע אין השם שלם ועל זה נאמר כי יד על כס י"ה מלחמה להוי' בעמלק גו', שהמלחמה בעמלק היא על ידי בחינת יד' יד הגדולה⁸⁹, דקאי על אר"י אנפין שלמעלה מסדר ההשתלשלות⁹⁰, ובעבודת האדם ה"ע אובה רכה שלמעלה מטעם ודעת. וע"פ המבואר

84) ראה תרי"א תצוה פג, ב ואילן.

85) דברי הימים א' כט, ב. וראה ספרי פ' סה"מ חוכ"ט ט"ע ששח.

ראה יב, י.

86) ראה לעיל ס"ה.

87) ראה תרי"א תצוה פ. א"ב.

כתנאי⁸⁷), ואז אי אפשר שלא יהי' לומד תורה ומקיים מצוות, מכיון שמכיר ויודע את האמת כו'. ומוזה מוכן שו' האומות, שהם ו' המדות רעות יש להם תיקון וכיור, שזהו מ"ש לעת"ל אז (אחפ"ד) אל עמים שפה ברורה גו' לעברו שכס אחד, עי"ז ששעמידם על האמת.

אך בעמלק כתיב ואחריתו עדי אובד, כי ענינו של עמלק הוא שיוודע את רבונו במכוון למרוד כיו⁸⁸, היינו, שאע"פ שקורא אותו רבונו, ויש לו ידיעה בו, שיוודע את האמת, אמת הוי' לעולם, ויודע, שע"י ענין של עבירה, נעשה נפרד מיהדותו רח"ל, ומ"מ אין זה מועיל, כיון שמכוון למרוד בו. ולכאורה אין יתכן דבר זה, שיהי' יודע את רבונו ואעפ"כ יכוין למרוד בו. אך הענין הוא, כמבואר בדרושי מגלת אסתר⁸⁹, וכארוכה בשערי אורה⁹⁰, שענינו של עמלק הוא חוצפה, והתנשאות ללא כל טעם שכל והסברה, דהיינו, שאף שיוודע בעצמו שאין לו כמה להתנשאות, כיון שאין בו שום מעלה, לא כשכל בלא במדות ולא בלבושים ולא בנכסים, אעפ"כ, הוי' הוא מעיז פניו ומתחצף בפני הגדול ממנו, מצד חוצפה בלבד, ללא טעם שכל והסברה, ומוזה נעשה הענין דמכוין למרוד בו. וכיון שענינו של עמלק הוא שיוודע את רבונו ומכוין למרוד בו, לכן אין לו תיקון וכיור, אלא אחריתו עדי אובד.

אמנם כללות הענין דמלחמת עמלק יכול להיות רק בדרך בצאתכם ממצרים, היינו, בתחלת העבודה, כשנמצאים במעמד ומצב (דאחרי) הוי' אלקים הלכו, לכתן (אחרי) במדבר, בכחי אחוריים וחיצינויות, וכיון שבכחי זו, יש נתינת מקום לרצון ושכל ומדות באופן אחר (כנ"ל ס"ו), לכן אפשר שיכנס (זאל זיך אריינכאפן) ענין של קרירות (אשר קרן), והקרירות תביא לידי ספק⁹¹, ועד למעמד ומצב דמכוין למרוד בו. אמנם כאשר העבודה היא באופן דפנים בפנים, בקשו פני היינו, שבחי הפנים היא בגלוי, הן פנימיות המוחין, שמשיג ורואה אמיתית הענין מקום לרצון וזולתו, הן פנימיות המוחין, שמשיג ורואה אמיתית הענין באופן שלא שייך פירכא ע"י קושיא, והן פנימיות המדות, באופן דלבי

81) תרי"א מג"א צ"ה, א. וראה גם שם פכ"ד.

80) כן הובא בכ"מ (מאמרי אדרי"ז תצוה פ"ה, ב. סה"מ"צ להצ"ע שם. ובכ"מ.

הקס"ב ח"א ע"י קעב. סה"מ"צ להצ"ע צ"ה, א. 82) שער הפורים סד"ה יביאו לבוש

בתיקו"מ) על עמלק. והוא לשון חז"ל בתרי"כ מלכות (פז, טע"ב ואילן).

בחוותי כו' יד (הובא בפרש"י בחוותי שלם; 83) ראה סה"מ עטר"ת ע' רעד. תש"ט

נח י, ט; יג, יג. אבל לא על עמלק. שם. ובכ"מ.

בס"ד. ש"פ שמיני, פרשת החודש, מבה"ח ניסן, התשכ"ב

(הנחה בלתי מוגה)

ויאמר הו"י אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה. וצריך להבין, דלכאורה, הדיבור דהחודש הזה לכם ראש חדשים ג' (שהוא דיבור חמור), ואמירתו בארץ מצרים דוקא, הם כ' ענינים הפכיים לגמרי. דהנה, מ"ש ויאמר ג' בארץ מצרים, היינו, שלא זו בלבד שדיבור זה ה"י בזמן שהיו בני" מצרים, אלא הדיבור עצמו ה"י מחוץ לארץ מצרים, וכמו הדיבור למשה מתוך הסנה שה"י (בזמן שבנ"י היו בגלות מצרים, אבל לא בארץ מצרים, אלא) בהר האלקים בחורב, אלא עוד זאת, שהדיבור ה"י בהמקום דארץ מצרים, נוסף לכך שה"י בהזמן דגלות מצרים, דאף שעוד לפני אמירת דיבור זה (בר"ח ניסן) כבר כטלה העבודה, כמארז"ל⁴ בר"ה כטלה עבודה מאבותינו במצרים, ה"י בנוגע לביטול העבודה בלבד, אבל עדיין נשאר כללות ענין קושי הגלות והשעבוד כו"ס. ובפרט ע"פ משנתל"ב⁶ בדיוק לשון הכתובי אע"ה אתכם מעני מצרים, שהגאולה (על"י) עצמה היתה באופן דעני מצרים, ועאכ"כ קודם הגאולה, בר"ח ניסן, ה"י בודאי מעמד ומצב דגלות מצרים. ולאידך גיסא, הנה בהזמן דגלות מצרים ובהמקום דארץ מצרים גופא ה"י הדיבור דהחודש הזה לכם ג', שהוא (לא רק למעלה מארץ מצרים, אלא גם) למעלה מכללות ענין הזמן והמקום (למעלה מסדר השתלשלות), כמוכן ממארז"ל⁸ עה"פ החודש הזה לכם ג', משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה, היינו, שנעשה שינוי בכללות הזמן, ובמילא נעשה שינוי גם בכללות המקום (כיון שזמן ומקום קשורים זכ"י"ו). וצריך להבין מהו הענין דאמירת דיבור נעלה זה בארץ מצרים דוקא. גם צריך להבין מהו הענין

ג' (1) בא יב, א"ב.
 (2) פירש"י עה"פ.
 (3) שמות ג, א ואילן.
 (4) ר"ה יא, רע"א.
 (5) ראה גם לקו"ש ח"י"ב ע' 31-32 הערה
 (6) במאמר דפריים - ד"ה ויאמר ג'
 (7) שמות ג, י"ז.
 (8) שמות פט"ו, יא.
 (9) ראה תנאי שעה"ה"א פ"ו (פב, א).
 לקו"ת דרכה חז, א.

כאן, הו"י זה הענין דפנימיות המדות כפי שהם פנימיות המוחין, ונמשכים מפנימיות הרצון, שזהו"ע אהבה מלשון אבה, שפירושו רצון⁹. וכאשר נמשך הגילוי דכחי' יד בכחי' הכלים וככחי' האורות, יד על כס י"ה, אזי נעשה מלחמה להו"י בעמלק, מחיית זרעו של עמלק, ונעשה השם שלם.

יו"ד (ד') וזהו ויאמר משה אל יהושע כחר לנו אנשים, וצא הלחם בעמלק ג', דכאשר יצאו בני" מעני מצרים על מנת לילך אל ארץ טובה ורחבה, ארץ זבת חלב ודבש, שאו היתה עבודתם בכחינת (אחוריים) אזי ויבוא עמלק וילחם עם ישראל. וזהו אמר משה אל יהושע כחר לנו אנשים, היינו, לבחור אנשים שהם אנשן משה דוקא, שהם בכחי' הפנימיות, ועל ידם תהי' המלחמה בעמלק. וענין זה מהוה נחיתת כח על כל הדורות הבאים, שיהי' גילוי כחי' יד הגדולה, שענינו בעבודה הוא אהבה רבה שלמעלה מכל מדידה והגבלה, שתתגלה גם כאשר נמצאים כמעמד ומצב דכס, שאין הכסא שלם, ובכחינת י"ה, שאין השם שלם, שזוהי העבודה דכחי' אחרי הו"י אלקים תלכו, וע"י התגלות האהבה רבה (כחי' יד) תהי' המלחמה להו"י בעמלק מדור דור, מדורו של משה ודורו של יהושע עד דרא דעקבתא דמשיחא⁹, יבוא ויגאלנו בקרוב ממש, למטה מעשרה ספחים, בגאולה האמיתית והשלמה.

(9) ראה תר"א מקץ לב, ג. קונטרס
 העבודה פ"ה (ס"ע 29).

והוא שמה שכתבתי
 וזהו שמה שכתבתי
 וזהו שמה שכתבתי